

Neredigovani dnevnik Karoline Marije de Žezus

Uvod

Quarto de Despejo (Smećarnik), dnevnik Karoline Marije de Žezus, siromašne crnkinje iz favele, objavljen 1960. u Brazilu, postaje izdavačka senzacija i međunarodni bestseller u preko četrdeset zemalja.¹ Dnevnik oslikava težak život sirotinjskih naselja, ali govori i o ponosu spisateljice na to što je crnkinja, njenim visokim moralnim standardima i patriotizmu. Mada ne postoje precizni podaci, procenjuje se da je počev od 1960-tih do danas, u knjižarama širom sveta, prodato preko milion primeraka njenog dnevnika. A ipak, mnogi Brazilci su odbijali da poveruju da je takav dnevnik mogao da napiše neko poput Karoline. Ona koristi složene reči (neke, ne sve, pogrešno), često lirske konstrukcije i razmatra događaje u svetu. Sumnjičavci su radije verovali da je knjigu ili napisao sam Audalio Dantas, preduzimljivi novinski reporter koji ju je otkrio, ili ju je u toj meri preradio da takva knjiga predstavlja prevaru. Međutim, nedavna istraživanja za koja možemo zahvaliti Karolininoj kćerki, Veri Eunise de Žezus Lima, pokazuju da je, mada Dantas jeste izbacio znatne delove dnevničkih zapisa u cilju oblikovanja dnevnika koji će se bolje prodavati (baš kao i u slučaju drugog dnevnika, *Casa de Alvenaria*, izdatog godinu dana kasnije)², apsolutno svaka napisana reč Karolinina.

Vera nam je 1996. dala tridesetsedam rukom ispisanih svezaka, koje ukupno imaju preko četrdesetdve stotine stranica, koje je njena majka svojeručno ispisala krajem 1960-tih. Pošto su se sveske, ispisane izbledelim mastilom na požutelom papiru, raspadale, odlučili smo da ih fotokopiramo i mikrofilmujemo. Tokom fotokopiranja svezaka, u aprilu 1996, Žoze Karlos Sebe dolazi do zapanjujućeg otkrića: ne samo što je Karolina prepisujući pravila kopije svojih pesama, delova komada, eseja, kratkih priča i novela, već se u sveskama – ponekad potpuno nenadano, u sred nečeg drugog – nalazi oko 320 strana originalnih dnevničkih beleški. Na poledini jedne od svezaka, Karolina je zapisala da, deset godina nakon objavljivanja, prepisuje originalne dnevničke zapise. Iako to otvara mogućnost da je sama Karolina menjala zapise, pažljivo poređenje sa neredigovanim dnevničkim beleškama pokazuje da se verno držala originala. Pošto u sveskama mnogo šta nedostaje, nijedan od Karolininih objavljenih dnevnika nismo mogli u celosti da rekonstruišemo. Neki od neredigovanih zapisa su iz perioda 1955-1960. koji pokriva *Quarto de Despejo*; neki su iz 1960. i 1961, odnosno iz perioda koji pokriva *Casa de Alvenaria*; a neki su iz 1966. i nisu uključeni ni u jedne od objavljenih Karolininih zapisa. Poslednji zapisi datiraju iz perioda vojne diktature prema kojoj se Karolina čini se odnosila ambivalentno podržavajuće, mada je represivna atmosfera koju diktatura donosi ugušila reformističku klimu ranih 1960-tih koja je doprinela uspehu njenog prvog dnevnika.

Neredigovani dnevnik Karoline Marije de Žezus predstavljaju veran prevod dnevničkih beleških nađenih među materijalima koje nam je dala Vera Eunise de Žezus Lima. Pošto Dantas nije davao na uvid originalne sveske koje je našao u Karolininoj baraci u faveli 1958, do sada je bilo nemoguće utvrditi u kojoj meri je redigovao njene zapise. Dakle, *Neredigovani dnevnik* nam daju prvu priliku da uporedimo Karolinine zapise sa objavljenim dnevnicima. Oni jasno pokazuju da je Dantasov metod priređivanja

---

¹ Carolina Maria de Jesus, *Quarto de Despejo*, ed. Audalio Dantas (Sao Paulo: Editora Francisco Alves, 1960).

² Carolina Maria de Jesus, *Casa de Alvenaria*, ed. Audalio Dantas (Sao Paulo: Editora Francisco Alves, 1961).

izbacivanjem obilja delova rezultirao jednodimenzionalnom slikom autorke dnevnika i njenog pogleda na svet. Čitaoci Karolininih dnevnika su se dugo pitali zašto ona deluje tako pitomo i sklono oprastanju. Drugi su je kritikovali zato što im se činilo da prihvata društvene nepravde i deluje kao sebična žena koja brine samo za sebe i svoje troje dece.

Mi smo odabrali tipične dnevničke zapise među stotinama strana koje je Karolina rukom prepisala i sve smo ih preneli u celosti. Kritičari često navode činjenicu da joj je stil čudan, nedosledan u pogledu interpunkcije i provopisa a njene beleške, po rečima istaknute brazilske književne kritičarke, Marilene Felinto, nisu ništa više do „kliše rođeni u faveli“.³ Karolina zaista jeste baratala rečima na specifičan način. Poput mnogih inteligentnih a slabo obrazovanih osoba, volela je kitnjaste reči, iako neke koristi potpuno mimo njihovog pravog značenja. Neke od formulacija su joj arhaične, neke koristi potpuno pogrešno. Njene beleške su pune iznenađujućih komentara istorijskih ličnosti, Biblije i mitologije. Neki Brazilci su isticali da upotreba tih velikih reči dokazuje da je pisala dnevnike samo za sebe, ali svakako nema dokaza da bilo šta objavljeno pod njenim imenom nije svojeručno napisala ona sama. Neredigovani dnevnici to jasno pokazuju. Oni nisu tako čitljivi kao već objavljene knjige, zato što nisu ulepšavani, ali su kao dokumenti približniji njenim mislima i kao takvi su dragoceniji za analizu.

Karolina ljude obično pominje ne vodeći računa o konvencijama, pišući njihova puna imena ili ih titulirajući zavisno od toga koliko ih poštuje (ili ne poštuje) kao ljude, a često i nedosledno navodeći imena. Ponekad reči i imena piše velikim slovom da bi nešto istakla ili iz istog razloga ostavlja mala slova. Često ponavlja formulacije; dnevnički zapisi započinju istim rečima (ali isti je slučaj i kod Semjuela Džonsona); dosta pažnje posvećuje cenama (na kraju krajeva, i od sitnih razlika u cenama je svakodnevno zavisilo da li će njena porodica tog dana jesti ili neće) i iskazuje izrazitu sumnjičavost prema ljudima koje ne poznaje, iz straha da će je iskoristiti. Audalia Dantasa, koji ju je otkrio (i u nekom smislu bio njen Svengali⁴), naziva najraznovrsnije, zavisno od toga šta u datom trenutku misli o njemu.

U našem prevodu novootkrivenih stranica dnevnika Karoline Marije de Žezus namerno smo sačuvali njen osobit spisateljski stil. Za razliku od Dejvida Sent Klera koji je preveo englesku verziju dnevnika *Quarto de Despejo* i koji njen jezik smatra „neposrednim, grubim i neuglađenim“, mi smatramo da je suptilan i britak, iako stilski varijabilan u toj meri da je ponekad kontradiktoran.⁵ Sent Klerov prevod *Child of the Dark (Dete tame, prim. prev.)* koji je prisutan preko tridesetpet godina i poznat generacijama studenata latinoameričkih studija, sadrži mnoge greške, neiznijansirano prevedene reči i propuste.⁶ Ovaj prevod pokušava da prenese što približnije značenje njenih reči putem doslednog praćenja Karolininog stila i gramatike. Zarad očuvanja Karolininog jezika, sačuvane su i nedoslednosti u upotrebi velikih slova i interpunkciji. Karolina je pisala kao što je i govorila: često spajajući misli i rečenice. U većini slučajeva i to je sačuvano u prevodu. Na mestima gde se pisanje prekida ili prestaje stavili smo tri tačke. Naše uređivanje – svedeno na minimum – podrazumeva samo delove umetnute u zagrada. Beleške su prevedene u celosti, osim u slučajevima kada ih izostavljamo iz prostornih razloga. Imena i portugalske reči koje verovatno nisu poznate čitaocima van Brazila su date na kraju u rečniku.

Delovi prevedeni u ovoj knjizi predstavljaju otprilike trećinu pisanog materijala koji nam je dala Karolinina kćerka, Vera Eunise de Žezus Lima. Pisani su u periodu od 1955. do 1966. i sadrže velike delove zapisa objavljenih u *Quarto de Despejo (Child of the Dark)* i njenom drugom dnevniku, *Casa de Alvenaria (I'm Going to Have a Little House)*⁷, kao i one posle 1961. koji nisu obuhvaćeni nijednim od objavljenih dnevnika. Umesto da pokušamo da prevedemo sve dnevničke beleške, od hiljada rukom pisanih beleški koje posedujemo (i biće dostupne na portugalskom na mikrofilmu 2000. godine) odabrali smo fragmente iz sva tri perioda.

Priča Karoline Marije de Žezus

---

³ Marilene Felinto, „Cliches nascidos na favela“, Folha de Sao Paulo, 29 septembar 1996., poglavlje 5, str. 11.

⁴ Lik iz romana *Trilbi* Džordža du Morijera – manipulativni hipnotičar koji iskorišćava mladu devojkicu od koje pravi slavnu pevačicu. (Prim. prev.)

⁵ Carolina Maria de Jesus, *Child of the Dark*, prevod: David St. Clair (New York: E. P. Dutton, 1962).

⁶ Videti: Marisa Lajolo, „The North American Accent of the North American Version of Carolina Maria de Jesus's Diary“ (rad je predstavljen na BRASA IV, Washington, DC, 13. novembra 1997).

⁷ Carolina Maria de Jesus, *I'm Going to Have a Little House*, prevod: Melvin S. Arrington Jr. i Robert M. Levine (Lincoln: University of Nebraska Press, 1997).

Karolina Marija de Žezus rođena je 1915. kao vanbračna kćerka siromašne majke u Sakramentu, ruralnom delu države Minas Žerais. Mada je Sakramento formalno bio grad, bio je to izrazito tradicionalan, prašnjav gradić prožet čvrstom klasnom hijerarhijom u kojoj su crnci poput Karoline bili na samom dnu. Nakon majčine smrti i detinjstva ispunjenog teškoćama, ova mlada žena, praunuka robova, odlazi u Sao Paulo u potrazi za poslom i boljim životom. Tokom odrastanja naučila je da piše uglavnom sama, a samo dve godine je pohađala privatnu školu koju joj je platila jedna dobročiniteljka, supruga lokalnog zemljoposjednika. Zavolela je čitanje i šokirala majku naglas čitajući reči ispisane u izlozima i nazive prodavnica.⁸ Kasnije joj je ta ljubav prema čitanju (i surovo odbacivanje vršnjaka iz Sakramenta koji su mislili da crna devojčica zaljubljena u čitanje mora da je đavolji stvor) raspalila želju da zapisuje sopstvena osećanja i priča svoju priču. Počev od 1995. piše dnevnik u sveskama napravljenim od starog papira koji je pronalazila. Njene dnevničke beleške, velike i osobene narativne snage, odražavaju mešavinu nade i tuge. Sažeto i dirljivo beleži neke bolne trenutke: jednom, kada im je nestalo hrane, kćerka Vera ju je pitala da li bi je prodala njenoj kumi, dona Žuliti, „pošto ona ima ukusnu hranu“. Bez obzira da li je dnevnike u stvari podsvesno pisala za čitaoce, ovi rukom pisani fragmenti prenose bogat unutrašnji život. Karolina je, što bi rekle feminističke teoretičarke, „konstruisala sopstveni identitet“.⁹

Mnogi dnevnički zapisi odišu ogorčenošću zbog bedne sudbine, iako se Karolina borila protiv očajanja, često završavajući opise mučnih dana nečim što ju je usrećilo, poput posmatranja zalaska sunca ili svetlosti grada noću. Pisala je o smrti i zaposlenima restorana koji polivaju otpatke kiselinom da ih siromašni ne bi uzeli. Pisala je o izmetu, pijanstvu, sinovima koji tuku roditelje, prostituciji, pothranjenosti i beznadežnosti. „Crn je naš život“, kaže ona; „sve oko nas je crno“.¹⁰ Pisala je i o rasnoj diskriminaciji: kako je oduvek trpela diskriminaciju, kako ne voli zaludne ljude, kako joj se većina njenih crnih sunarodnika ne sviđa, pošto ih smatra lenjima. Karolina nije revolucionarka, veruje da ljudi koji se trude unutar sistema mogu težiti boljem životu.

Tokom 1950-tih učestalo pokušava da pronade izdavača. Jednim novinama je poslala kratku pesmu koju su objavili, ali ostali pokušaji da objavi svoje priče, komade, pesme i novele nailazili su na odbijanje. U intervjuu za brazilsku televiziju nakon uspeha njenih dnevnika je izjavila: „Da nisam ovako srećna, plakala bih. Kada sam prvi put dala svoj rukopis brazilskim izdavačima, smejali su se ovoj siromašnoj crnkinji žuljevitih ruku, odevenoj u krpe, sa samo dve godine škole. Rekli su mi da bi trebalo da pišem na toalet papiru“.¹¹

Novinski reporter iz Sao Paula, Audalio Dantas, u aprilu 1958. otkriva da Karolina piše dnevnik o svom teškom životu; uspeva da ga uredi i objavi neke delove u novinama za koje je radio, a avgusta 1960. objavljuje ih u obliku knjige pod naslovom *Quarto de Despejo*. Knjiga postaje najprodavaniji bestseller u istoriji Brazila i donosi Karolini svetsku slavu. To joj je ulilo znatan entuzijazam. U jednom televizijskom intervjuu izjavljuje: „Danas sam ručala u divnom restoranu gde me je slikao jedan fotograf. Rekla sam mu: 'Napiši ispod te slike da Karolina, koja se nekada hranila po kontejnerima, sada jede po restoranima. Da se sa deponije vratila u ljudsku rasu.“¹²

Karolinin dnevnik *Quarto de Despejo* na 182 strane živopisno i detaljno opisuje kako je preživljavala kopajući po smeću. Ne govori samo o smeću koje je pronalazila u favelama, već i u ostavama mnogih brazilskih kuća, zatvorenim lođama ili prostorima ispod stražnjih stepenica koji se koriste za skladištenje smeća pre bacanja. Naslov se, dakle, odnosi na neodređen prostor negde pozadi gde se odlaže i skuplja smeće, baš kao što se ljudskim otpacima i ljudima koje smatraju đubretom društva dopušta da se skupljaju u rastućim favelama brazilskih gradova. Čak i nakon što ju je Dantas otkrio, Karolina je gotovo još dve godine živela u faveli, kopajući po smeću i gajeći svinje kraj svoje barake, bez ikakvih prihoda.

Stvari se znatno menjaju nakon objavljivanja knjige. *Quarto* je samo u prvih nekoliko meseci prodat u više od sto hiljada primeraka, a možda bi bilo i više da se metalne ploče za otiskivanje nisu iskrvile od

---

⁸ Po Dejvidu Sent Kleru, na osnovu intervju sa Karolinom Marijom de Žezus u Rio de Žaneiru 1960., u knjizi *Child of the Dark* (New York: Signet Mentor Books, 1962), O Karolininom detinjstvu i mladosti vidi u Maria Carolina de Jesus, *Bitita's Diary*, preveo i priredio Robert M. Levin (New York: M. E. Sharpe Publishers, 1997).

⁹ Vidi uvod Daphne Patai u knjizi *Brazilian Women Speak* (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1988), 1-35.

¹⁰ St. Clair, *Child of the Dark*, str 44.

¹¹ St. Clair, *Child of the Dark*, 15.

¹² St. Clair, *Child of the Dark*, 15.

prekomerne upotrebe. U narednih nekoliko godina, dnevnik je preveden na više jezika. Još uvek izlaze reprinti u Francuskoj, Britaniji, Japanu, Nemačkoj, Kubi i Rusiji. Engleska verzija (*Child of the Dark*) dobro se prodavala u čvrstom povezu, a još bolje u mekom. Od 1962. stalno izlaze nova izdanja i na spisku su literature za kurseve latinoameričkih studija u Sjedinjenim Državama i Kanadi za studente koledža, što je činjenica koja nije promakla brazilskim kritičarima koji knjigu smatraju neautentičnom („Mora da ju je napisao Dantas ili neko drugi“) ili beznačajnom („Na kraju krajeva, knjiga je prevaziđena i puna preterivanja“).¹³

Četiri meseca nakon objavljivanja dnevnika, Karolina dobija počasne nagrade Akademije za književnost i Pravnog fakulteta Univerziteta Sao Paula. Kada je na dodelu nagrade u Akademiju stigla pre vremena, crni portir je nije pustio da uđe u zgradu jer nije verovao da neka crkinja tu ima šta da traži, iako je čak bila obučena po poslednjoj modi, u odeću koju je kupila na elitnoj Rua Augusta.

Samo jedna grupa savremenika ju je, umesto čudnom pojavom, smatrala uzorom. To je bila mala grupa obrazovanih crnaca iz Sao Paula, Crnački kružok, naslednik Frente Negra (Crnog fronta) 1930-tih. Kružok su činili crni pisci i intelektualci koji su izdavali mali časopis *Niger* namenjen, po njihovim rečima, „crnom kolektivu“. Nevidljivi za glavnu struju bele kulturne elite, oni su skromno i dostojanstveno odali počast Karolini, stavivši njenu sliku na naslovnu stranu septembarskog izdanja časopisa 1960.

Karolina 1960. i 1961. dobija od dnevnika prihode ekvivalentne 7.338\$, što je tada vredelo petostruko više nego danas i bilo dovoljno da kupi kuću. Nastavila je da piše dnevnik i 1961. njen izdavač objavljuje i drugi dnevnik, *Casa de Alvenaria (Zidana kuća)*, koji priča priču od trenutka objavljivanja njenog prvog dnevnika i o životu u kući u kvartu Santana o kakvoj je sanjala.

Uspeh knjige *Quarto de Despejo* joj jeste omogućio da kupi kuću, ali novi susedi su je odbacivali i stalno su je proganjali radoznalci željni kurioziteta i ljudi koji su hteli besplatan primerak knjige. Samo par godina nakon prevrtljivog uspeha ponovo pada u siromaštvo. Početkom 1970-tih se seli u Parelheiros, na obodu grada, gde je sagradila kuću od cementnih blokova na parčetu zemlje gde je mogla i da gaji povrće i piliće. Ona i deca su gladovali sve dok deca – Žoao, Žoze Karlos i Vera Eunise – nisu počeli da ostvaruju dovoljne prihode za koliko toliko stabilan život, a Karolina je često dva sata putovala autobusom do centra grada gde je tragala za upotrebljivim otpacima, baš kao i dok je živela u faveli Kaninde.

Karolina Marija de Žezus je napisala još četiri knjige koje nisu postigle uspeh, kao i mnoge pesme, kratke priče i fragmente memoara. Kada je umrla 1977, posmrtna slova u brazilskoj štampi teško su mogla da prikriju ambivalentan odnos prema njoj. Skliznula je iz vidokruga javnosti i čak i Audalio Dantas, koji ju je otkrio, izgubio je kontakt sa njom. Brazil je prošao kroz deceniju i po vojne diktature tokom kojih društveni reformizam, prisutan 1960-tih, u vreme objavljivanja njenog dnevnika, iščezava i biva zamenjen polarizacijom političkog spektra na, s jedne strane, desničarske podržavaoce vojske koji su ekonomskom razvoju davali prioritet nad društvenom promenom, i, s druge strane, levičare, većinom saterane u ilegalu, koji su Karolinu ignorisali zato što im nije bila dovoljno revolucionarna. Posmrtno slovo objavljeno u novinama iz Rio de Žaneira *Jornal do Brasil* ilustruje tu ambivalenciju:

Juče je umrla Karolina Marija de Žezus, autorka knjige *Quarto de Despejo*... u siromaštvu u kakvom je živela i kada je počela da piše dnevnik koji je postao najprodavanija knjiga u Brazilu svih vremena... Prihodi od knjige omogućili su Karolini da 1961. kupi zidanu kuću, simbol – kao što je često isticala – njene lične pobeđe nad glađu i bedom. Ali njena druga knjiga nije dostigla popularnost prve i kreću razmirice sa prijateljima i podržavaocima, uključujući i novinara Audalia Dantasa, koji ju je otkrio dok je sakupljala papir na kome je pisala dnevnik i koji je igrao ulogu njenog agenta.

Malo po malo, Karolina počinje da gubi novac koji joj je knjiga donela. Kupovala je sve što bi videla; posećivala slavne, bila čest gost bogataških salona – ali je vremenom počela da iritira svoje domaćine... Nesposobnost da se prilagodi uspehu skupo ju je koštala... Zbog neplaćenih dugovanja bila je prinuđena da proda svoju zidanu kuću i preselila se s porodicom u seosku kućicu kraj puta Parelheiros. Tamo je gajila piliće i svinje i živela u bedi, ali je odbijala da bude teret svojoj tada već odrasloj deci. Upravo tamo je juče i pronađena, umrla od akutnog napada astme.

„Po pronalasku njenog tela“, zaključuje posmrtno slovo, „gradonačelnik obližnjeg Embu Guasua je ponudio počasnu sahranu. Sahranjena je na groblju u Vila Kipo, zagađenom industrijskom predgrađu Parelheirosa, mesta gde je pobešla u potrazi za svežim vazduhom i mirom“.

---

¹³ Tipični komentari upućivani i priređivačima knjige *Cinderela Negra* 1994.

Karolina de Žezus nije bila jedina neelitna spisateljica kojoj brazilska kritika i čitalačka publika nisu poklonili dužnu pažnju. Maura Lopez Kansado je 1965. objavila dnevnik, *Hospicio é Deus*¹⁴, priču o nedaćama u mentalnoj instituciji. Kao i Karolina, Maura je rođena u unutrašnjosti državi Minas Žerais, ali njen otac je bio bogati i uticajni zemljoposjednik. Bez obzira na to, Maurin dnevnik, koji je kritičar Rejnaldo Žardim nazvao „vapajem u pomoć“, prolazi uglavnom neprimećeno.¹⁵ Brazilcima nije bilo dovoljno stalo do njenog iskustva da bi kupovali knjigu, te se drugi dnevnik koji je planirala da objavi nikada nije ni pojavio. Civilizao Brasileira, jedna od najvažnijih izdavačkih kuća u Rio de Žaneriu, 1983. objavljuje *Ai de Vós!*, dnevnik služavke Franciske Souza da Silva.¹⁶ Da bi dokazali da je zaista ona napisala knjigu, objavili su i reprodukciju autorkinom rukom pisane stranice dnevnika. Franciskin dnevnik je bolje napisan od Karolininog i nije ni blizu tako jedak – ona se postavlja suzdržano i prihvata životne nedaće kao pouke skromnosti – ali je bez obzira na to prošao potpuno neprimećeno. Brazilska publika 1970-tih i 1980-tih pokazuje slabo interesovanje za teške životne priče žena.

Godine 1990. okupio sam u Sao Paulu tim volontera kako bismo otkrili šta se dogodilo sa Karolininom porodicom. Njena knjiga se od 1976. nije više štampala i većina studenata univerziteta nikada nije čula za nju. Uspeli smo da pronađemo i čak potanko intervjuišemo ne samo dvoje Karolinine žive dece, Veru Eunise i Žoze Karlosa, već i Audalia Dantasa, njenog izdavača, Paulu Dantas, babicu koja joj je pomogla pri rođenju kćerke Vere, glumicu koja je kao dete igrala Žoze Karlosa u komadu o Karolini sredinom 1960-tih i socijalnog radnika koji je poznavao Karolinu i pokušao da joj pomogne. Iz ovih napora proizašlo je nekoliko knjiga; svi prihodi od njih, uključujući i ovu knjigu, ići će Veri za fond za staranje o Karolininim unucima.

Osim toga, pokušali smo i da nađemo dom za Verinu propadajuću arhivu majčinih papira, isečaka i fotografija. Mnoštvo papira i stvari je tokom godina nestalo, a preostalo je bilo u lošem stanju. Kongresna biblioteka Sjedinjenih Država je 1995. godine pristala da mikrofilmuje ovu zbirku uz pomoć opreme Nacionalne biblioteke Brazila. Kada je Vera pristala na ovaj plan, nakon što je stekla potrebno poverenje u Jože Karlos Sebea i mene (u prošlosti su je drugi ljudi, po njenom mišljenju, samo iskorištavali), predala je i dodatnih tridesetsedam svezaka majčinih neobjavljenih rukopisa.

Prijem kod kuće i u inostranstvu

Publicitet koji je izazvao naš projekat doveo je do objavljivanja priče o Karolininoj deci u nedeljniku *Istoé* i ponovnog štampanja njenog dnevnika u izdanju Editora Ática 1993. Ovo izdanje osmišljeno je za ciljnu grupu mlađih čitaoca. Na koricama se nalazi umetnička slika koja prikazuje privlačnu crkinju sa troje dece, prekrivene draperijama poput statua. Editora Ática izdaje i dodatni materijal za nastavnike koji sadrži pitanja i odgovore o knjizi. Ovo izdanje u Brazilu nailazi na prilično dobar prijem i budi novo zanimanje za Karolinu Mariju de Žezus.

Međutim, brazilska kritika nastavlja da ignoriše Karolinu i nipodaštava njen značaj. Oktobra 1993, nakon objavljivanja ovog novog izdanja Karolininog dnevnika, književni kritičar Vilson Martins piše brutalan prikaz za *Jornal do Brasil* u kome opisuje *Quarto de Despejo* kao „književnu mistifikaciju“ i „lažnjak“.¹⁷ Neobrazovana osoba poput Karoline nikada ne bi mogla napisati takvu knjigu, tvrdi on. Martins napada „birane“ reči dnevnika. Takođe komentariše Karolinine „neobavezne ljubavi“, ukazujući na njen nemoral. Povrh svega, insinuira da je pravi autor knjige Audalio Dantas. Dantasov ljutiti odgovor štampan je u istim novinama tek nakon šest nedelja.

„Ni na koji način nisam menjao autorkin jezik niti gramatiku“, uzvratio je Dantas. „U zbirci koju sam objavio veliki delovi koji su bili bez značaja su izostavljeni. Ostalo je ono suštinsko, važno... Ono što sam ja tu uradio je slično editovanju filma“. „Tekstovi su sasvim sigurno originalni“, završava on.¹⁸ S obzirom

¹⁴ Maura Lopes Cançado, *Hospicio é Deus* (Rio de Janeiro: José Alvaro Editora, 1965).

¹⁵ Reynaldo Jardim, predgovor knjizi Lopes Cançado, *Hospicio é Deus*, 9.

¹⁶ Francisca Souza da Silva, *Ai de Vós!* (Rio de Janeiro: Civilização Brasileira, 1986).

¹⁷ Wilson Martins, *Jornal do Brasil*, 23. oktobar 1993, str. 4. U jednom drugom novinskom eseju, Martins piše: „S naivnošću karakterističnom za strane intelektualce, Robert M. Levin je uvrstio knjigu u obaveznu literaturu za svoj kurs Pregleda latinoameričke istorije“. („Lendo Carolina“, *Gazeta do Povo*, 29. april 1995., str.28).

¹⁸ *Jornal do Brasil*, 11. decembar 1993., str.4.

na dokaze koje pružaju neobjavljeni dnevnik, jasno je da su Dantasove tvrdnje tačne, a Martinsovi navodi potpuno neosnovani.

Pisao sam Martinsu, ljubazno mu rekavši da postoje materijalni dokazi da Dantas nije prerađivao Karolinine reči i poslavši mu kopiju rukopisa *Života i smrti Karoline Marije de Žezus*.¹⁹ Mada je potvrdio prijem pisma i rukopisa, Martins nije promenio mišljenje: 1995. u prikazu brazilskog izdanja studije o Karolini, *Cinderela Negra*²⁰, on ponavlja optužbu da je Karolinin dnevnik „književna mistifikacija“ i kritikuje strane stručnjake koji ga koriste u nastavi kao naivne i lakoverne.

Kampanja oživljavanja zanimanja za Karolinu de Žezus u vidu objavljivanja brazilskog izdanja *Cinderela Negra* u leto 1994. i engleske verzije, *The Life and Death of Carolina Maria de Jesus*, objavljene u Sjedinjenim Državama početkom 1995, izaziva veoma različite reakcije. Na Martinsove besne napade usledio je samo jedan odgovor, od strane antropologa Roberta Da Mataa, predavača na Univerzitetu Notr Dama, u kolumni časopisa iz Sao Paula *Jornal da Tarde*.²¹ Da Mata brazilskim intelektualcima zamera neprepoznavanje simboličkog značaja Karolininih vapaja sa dna društvene lestice. Pored književne kritičarke Marize Lajolo koja je napisala predgovor za knjigu *Cinderela Negra*, jedino je on stao u odbranu naših knjiga. Svi drugi prikazi ove knjige su površni i ne dotiču se nijednog od važnih pitanja koja smo otvorili.

U Sjedinjenim Državama su fakulteti koji imaju latino-američke ili ženske studije prihvatili *The Life and Death of Carolina Maria de Jesus* kao korisno štivo. Internet sajt posvećen Karolini postavljen u okviru latino-američkih studija Univerziteta Majamija privukao je više od hiljadu poseta samo tokom prvih šest meseci. Nekoliko profesora nam je pisalo kako su ovu novu knjigu koristili u nastavi zajedno sa Karolininim prvim dnevnikom, *Child of the Dark*.²² Jedan student je na sastanku Asocijacije latino-američkih studija u aprilu 1997. u Gvadalahari zamolio da mu mi autori odgovorimo šta mislimo o radu Karoline de Žezus u svetlu vrlo različitog prijema knjige u Brazilu i inostranstvu. Evo našeg odgovora:

Odgovor na pitanje šta Žoze Karlos i ja danas mislimo o radu Karoline Marije de Žezus jeste da se apsolutno slažemo da su njene reči predstavljale glas brazilskih potlačenih. Ona je bila posebna osoba, dovoljno hrabra da dokaže da može da živi sama, zaštiti i izdržava decu i pritom sačuva svoju nezavisnost. Žoze Karlos posebno podvlači simboličku vrednost njenog dela (ona je jedina siromašna osoba iz Brazila, na primer, koja je pisala drame). Ja više stavljam naglasak na njenu ulogu glasnogovornice siromašnih i na to čemu nas odnos prema njoj uči o tamnoj strani brazilske društvene strukture. Po tome se, možda, još uvek donekle razilazimo. Ja smatram da je prioritetnije baviti se Karolinom kao žrtvom društvenih predrasuda, bez obzira da li svet u kakvom je živela – posebno 1950-tih i 1960-tih – još uvek postoji. Mislim da je važno istaći razloge zbog kojih je odbacivana – od strane desnog dela političkog spektra (verovatno zato što je bila isuviše britkog jezika i nije igrala pasivnu ulogu namenjenu ženama, posebno onim poteklim iz nižih slojeva), kao i od strane intelektualaca sa levece koji su od nje tražili izrazitiju politizovanost, zalaganje za levičarske vrednosti.²³

Prava Karolina

Vera Eunise de Žezus Lima nam je početkom 1996. otkrila da je njena majka sačuvala četiri hiljade i dvesto pisanih strana – mešavinu prepisa i originala starih dnevničkih zapisa, novih dnevničkih beleški (uključujući i neke, kao što smo videli, čak iz 1966, iz perioda kada je Brazil bio pod vojnom diktaturom), kratkih priča, komada i komentara. Od svih ovih dragocenih materijala, dnevničke beleške ostaju najvažniji, i to iz dva razloga. Prvi je to što otkrivaju da je Dantas izostavio tako znatne delove da se Karolina Marija de Žezus koja izranja sa stranica međunarodnog bestseler *Quarto de Despejo* bitno razlikuje od žene koju upoznajemo na stranama neredigovanog dnevnika. Prva je pitoma, čeznutljiva i suzdržava se od komentara turobne realnosti brazilske politike. Dantas ju je zahvaljujući velikim rezovima predstavio kao ženu koja jeste svesna svog bednog položaja ali posmatra okruženje sa čudne distance;

¹⁹ Robert M. Levine, José Carlos Sebe Bom Meihy, *The Life and Death of Carolina Maria de Jesus* (Albuquerque: University of New Mexico Press, 1995).

²⁰ José Carlos Sebe Bom Meihy, Robert M. Levine, *Cinderela Negra* (Rio de Janeiro: Ed. UFRJ, 1994).

²¹ *Jornal da Tarde*, 11. oktobar 1996., str. 4.

²² Neki od ovih komentara mogu se videti na samoj internet stranici. Vidi <http://www.as.miami.edu/las>.

²³ Robert M. Levine, Pismo Džuli Šarlip (Letter to Julie Charlip), 20. april 1997.

ispada da je bila fatalista, sanjalica izolovana od okruženja sopstvenim snovima. Prava Karolina, kakvu otkrivaju neredigovane dnevničke beleške, bila je britkog jezika, uporna i odlučna i bez dvoumljenja krivi političare i zvaničnike za bedne uslove u kojima su siromasi prinuđeni da žive.

Karolina ljude koji veruju u (ili zagovaraju) mit brazilske rasne tolerancije dovodi u nelagodu. Intelektualci koji ističu da je i sama Karolina bila netolerantna samo otkrivaju njihove sopstvene slabo zakamuffirane predrasude. „Šetao sam s njom ulicama nekoliko puta“, kaže njen izdavač Dantas, „i primetio sam da je mrzela obične ljude“. „Možda je ta mržnja postojala u njoj“, zaključuje on, „zato što ju je podsećala na stvari koje je želela da zaboravi“. Iako Karolina jeste kritikovala lenje crnce – konkretno, nezaposlene crne migrante sa severoistoka koji su živeli u faveli Kaninde – njeni zapisi su puni ponosa na to što je crnkinja. Izražavala je saosećanje za crnce koji se suočavaju sa teškoćama zbog diskriminacije. Retko ko je stao uz njene reči da se u Brazilu crnci i dalje tretiraju kao robovi, ali su tokom javnih debata o nasleđu ropstva povodom stogodišnjice njegovog ukidanja 1988. mnogi crni aktivisti i akademici isticali isto to, tvrdeći da ropstvo nikada nije zaista ukinuto.

Retki su razumeli koliko je morao biti debeo taj zaštitni oklop koji je Karolina bila prinuđena da sagradi oko sebe tokom višedecenijske teške nemaštine. Audalio Dantas nije dugo ostao njen patron. Karolina, isticao je on, nije htela da prihvati odnos koji bi bio neophodan da joj on bude agent. Nikada nije tražila da je iko brani niti vodi računa o njoj – bila je isuviše nezavisna za tako nešto. Dantas je objašnjavao kako nije uspevao da se nosi sa, kako je on to doživljavao, njenom džangrizavošću i naprasitošću. U tome se slaže sa drugim novinarima i intelektualcima koji su digli ruke od Karoline. Možda je razumljivo što je dnevnik nastavio da se dobro prodaje van Brazila, pošto su u inostranstvu čitaoci u njenim rečima želeli da pronađu usklik besa protiv siromaštva i patnje od kojih su se Brazilci već umorili, smatrajući njene stavove pojednostavljujućim i sebičnim. Karolina je proizvod društva koje je tolerisalo najdrastičniju polarizaciju društvenog bogatstva na svetu, a ipak ne zagovara masovne društvene promene. Prosto je želela da pobegne iz siromaštva zajedno sa svojom decom i postane poznata spisateljica.

Neredigovani dnevnički zapisi koje prenosimo u ovoj knjizi oslikavaju pravu Karolinu. Sačuvali smo džozovski jezik toka svesti, jezgrovite karakterizacije, istorijske aluzije. U dnevničkim zapisima, Karolina je neustrasiva. Bila je preponosna da prizna da je, kada ne bi našla dovoljno sirovina za prodaju, išla da prosi, pošto je pre svega morala da se stara o deci. Ne dozvoljava sebi da bude depresivna, mada je celog života patila od oscilacija raspoloženja. Čak i onih dana kada je njena porodica gladovala, ona piše u dnevniku koliko voli svoju decu, kao da uliva sebi snagu za neprekidnu borbu za preživljavanje.

Namera nam je ne samo da damo realnu sliku putem vernog prevoda neredigovanih dnevnika, već i da objasnimo motive brazilske elite da pruži iskrivljenu sliku Karolinine ličnosti i predstavi je kao nešto što nije bila. Dakle, knjiga ne govori samo o Karolini Mariji de Žezus, nego i o Brazilu u celini kakvim ga opisuje njeno sarkastično pero.

Među zapisima u Karolininim neredigovanim sveskama, sledeća se nalazi ispod datuma 4. decembra 1958: Ovo je dnevnik koji sam pisala pre deset godina bez namere da postanem popularna već sa namerom da otkrijem moju situaciju i situaciju moje dece a to je situacija žitelja favela.

Karolina Marija de Žezus

Karolina ranjenog srca, zbog svakodnevnih nedaća. Hoće li se Bog vratiti da nas kazni i ukori zbog naših grešaka ili će nam oprostiti do[brim]...

.....

(Sledi prevod na srpski jezik dela neredigovanih dnevnika, sa početka knjige, u kontinuitetu. Prim prev.)

Ove dnevničke beleške zapisane su u periodu nakon što je Dantas otkrio Karolinu, ali pre objavljivanja njene knjige *Quarto de Despejo*. U Sao Paulu (ali ne i van granica tog grada) postaje poznata već nakon što su novine objavile nekoliko njenih dnevničkih beleški koje je Dantas priredio za štampu. Pošto nije bila sigurna da će zaista doći i do štampanja knjige, ovo je za nju bio period čekanja da vidi šta će se desiti. I dalje je živela u siromaštvu, tražeći papir, karton, lim, čak i đubre, da bi ih prodala i obezbedila hranu za sutrašnji dan. Njena kćerka, Vera Eunise, u vreme nastanka ovih beleški imala je pet godina, a sinovi Žoao i Žoze Karlos koju godinu više. Kasnije joj je ljubav prema pisanoj reči (i surovo odbacivanje vršnjaka u Sakramentu koji su mislili da crna devojkica zaljubljena u čitanje mora biti đavolje biće) raspalila želju da

zapisuje sopstvena osećanja i ispriča svoju priču. Počev od 1955. piše dnevnik u sveskama napravljenim od starog papira koji pronalazi. Njene dnevničke beleške, velike i specifične narativne snage, odražavaju mešavinu nade i tuge. Na potresan način beleži osobito dirljive trenutke: jednom ju je, kada im je nestalo hrane, kćerka Vera pitala da li bi je prodala njenoj kumi, dona Žuliti, „koja ima ukusnu hranu“. Bez obzira da li je ove beleške podsvesno pisala za čitaoce ili ne, ovi fragmenti rukom pisanih dnevnika bogato oslikavaju njen unutrašnji život. Vidimo kako Karolina, što bi rekle feminističke teoretičarke, „konstruiše svoj identitet“.

Mnogi dnevnički zapisi pokazuju njenu ogorčenost bednom sudbinom, mada se borila protiv očajanja, često završavajući opise teških dana nečim što ju je usrećilo, poput posmatranja zalaska sunca ili gradskih svetala tokom noći. Pisala je o smrti i tome kako zaposleni u restoranu polivaju kiselinu po otpacima da siromašni ne bi mogli da ih uzmu. Pisala je o izmetu, pijanstvu, sinovima koji tuku roditelje, prostituciji, neuhranjenosti i beznadežnosti. „Crn je naš život“, kaže ona, „sve oko nas je crno“. Pisala je o rasnoj diskriminaciji: kako je oduvek izložena diskriminaciji, o tome kako ne voli zaludne ljude i kako joj se većina drugih crnaca, koje smatra lenjima, ne dopada. Karolina nije bila revolucionarka i verovala je da ljudi koji vredno rade mogu u okviru sistema težiti boljem životu.

Mnogi su bežali kada me ugledaju
mислеći da to ne primećujem
Drugi su tražili da pročitaju
ove stihove koje pišem

Papir sam sakupljala
i od toga živela
Iz đubreta sam vaskrsela
mnoge knjige koje sam čitala
Toliko toga sam želela
Ali sprečiše me predrasude
Ako umrem hoću da se rodim iznova
u zemlji koju Crnci vode
Oproštaj, Zbogom! Ja umreću!
I ove stihove svojoj zemlji ostaviću
koju bih, kad bih opet živela
Sa srećnim Crncima delila

30. oktobar 1958. Ustala sam u pet i otišla da dovučem vodu. Kakvo maltretiranje! Moja limena kanta je bušna i ne znam kada ću moći da kupim novu. Upalila sam gorionik i stavila da se zagreje voda kako bi se deca umila.

Mrze hladnu vodu.

Otišla sam da kupim hleb i po vodu. Samo ujutru potrošim već 30 [kruzeirosa]. Deca su otišla u školu a ja sam izašla sa Verom, pošto ne pada kiša. Vera je otišla do hladnjače da isprosi kobasicu. Zнала sam da se nešto dešava zato što je na ulicama bilo policije.

Razgovarala sam sa opštinskim službenikom. Žalio se što je potrošio 5 kruzeirosa na autobus.

Ne mogu više ovako. On, [Gradonačelnik] dr Adhemar [de Barros], podigao je cene prevoza – nije da je on protiv dr. Adhemara. Svi oni podižu cene ali već ispiraju usta dr Adhemarom da ne bi dospeo do palate Katete [predsedništva]. Ljudi moraju da shvate da je dr Adhemar jedini pristojan političar u Brazilu.

Opštinski službenik je skinuo šešir pogledao u nebo i rekao: Bog mu mora biti u pomoći da uđe u Katete.

Produžila sam dalje. Gledala sam *paulistase* [građane Sao Paola] kako tužnih lica šetkaju naokolo.

Ne videh ni jedan jedini osmeh.

Današnji dan mogao bi se nazvati tužnim. Počela sam da računam koliko ću potrošiti na tramvaj kada vodim decu do grada. Troje dece i ja, 24 povratne karte, mislila sam na cenu pirinča od 30 po kilogramu, cenu hleba i druge izdatke.

Pomislila sam: a šta ako većina poludi razmišljajući o troškovima života? Jedna žena me je pozvala da mi da papir. Rekla mi je da je policija na ulicama zbog rasta cena. Izgledala je tužno. Shvatila sam da su vesti o povećanju cena sve rastužile. Rekla mi je:

Troše na izbore i posle podignu cene svega.

Auro je izgubio na izborima, cene mesa su porasle. Adhemar je izgubio, cene su porasle.

Svaki put po malo, vraćaju šta su potrošili.

A te izbore plaća... narod! Otišla sam do dona Žulite. Prvi put sam videla njenog sina Fausta. Divan je. Dala mi je kafu i hranu koje sam podgrejala i tamo i pojela.

Mislim da je tolerisati takvog čoveka nešto najgore na svetu. Da muškarci znaju koliko iskušavaju žensko strpljenje, ne bi bili tako uobraženi.

Dala mi je crni džemper. Jedno vreme sam dobijala samo crvenu odeću. Sada crnu. Smučila mi se crvena. Izvukla sam iz đubreta dosta starog gvožđa.

Deo sam ostavila na stovarištu a deo ponela.

U prolazu kraj novinskog kioska pročitala sam studentski slogan

- Žuselino [Kubišek, trenutni predsednik] dere! Žanio [Kvados, predsednički kandidat] ubija!!!

- Adhemar krade!!!

- Gradsko veće to podržava!!!

- A narod plaća!!!

Razmišljala sam o onome što je dr Adhemar rekao na mitingu. Plate se podižu korak po korak, ali cene se penju liftom. Od njegovih razboritih reči sklopila sam kratku rimu:

Život je tako težak!

Za ljude koji rade i štede

Plate idu korak po korak

Dok cene liftom jezde.

Mislim se: je li moguće da je dr Adhemar zaboravio sopstvene reči!... Ili mu je dosta svega? razmišljajući kako je on sjajan ali mu ljudi ne daju šansu stigla sam kući u 11 podgrejala hranu za decu A posle sam legla da malo odmorim. Potom sam ustala i otišla da tražim od Rozaline kolica da odem u Kruz Azul da prodam neke konzerve.

Žoao i Vera su pošli sa mnom.

Kakvo mučenje! Ne uspevam da se snađem s kolicima. Vreće ispadaju. Muškarac koji je bacao đubre u ulici Pedro Vićentea dao mi je nešto konzervi. Tamo ima škola i rekoh mu: život ide dalje, zar ne? To je bilo dovoljno da mi ponudi konzerve. Kolica su već bila puna i bilo je teško staviti i konzerve. Ali uzela sam ih zato što kad odlučim da nešto uradim, ja to i uradim.

Strahujem od *mineirosa* [stanovnici države Minas Žerais] zbog njihovog [stava] „ostavi to za sutra! i zato volim da idem u Kruz Azul. Ako treba negde da radim, volim da su ljudi tamo pristojni. pitali su za Rozalinu i iz Kruz Azula sam produžila do stovarišta

papira da podignem vreću papira za moje staro gvožđe. Veru i Žoaoa sam stavila u kolica.

Zastajala sam kraj pruge da skupljam konzerve. pošto mi čuvar dopušta da ih ostavim blizu čuvarske kućice. Čuvar je pitao koliko ću zaraditi od limenih konzervi.

Rekla sam 300. Dosta mi je čudnih poslova.

Rekao je da je bolje i to nego ništa. Rekla sam mu da se konzerve od ulja za kuvanje prodaju za 70, što je dobra cena. Rekao je: umesto da raste cena im pada. Život je vrlo skup. Čak i žene su skupe. Kada poželi da tuca žene one traže toliko novca da odustane. Pravila sam se da to nisam čula pošto ne razgovaram o pornografiji.

Otišla sam ne zahvalivši mu se.

Kada sam stigla u favelu bilo je pet sati. Skuvala sam kafu i otišla da kupim šećer i malo papira za uvijanje za sveske koje ću slati u Njujork.

Razgovarala sam sa senjor Eduardom i rekla mu da sam prodala konzerve. Pitala sam ga ko od njih nekoliko braće ima najlepšu decu.

- Ja!

Nasmejala sam se i rekla mu poslovicu o sovi. Nasmehio se.

Lutala sam ulicama. Zaradila sam 40.

Vera je našla nešto starog gvožđa.

U favelu sam stigla u 11. Maltene sam poludela. Ulazim i nema ništa za jelo. Ne odobravam poskupljenja zato što prave kaos od života radnika. U prošlosti su političari bili zastupnici naroda. Sada narod ne pitaju ništa. Po povratku u favelu srela sam Rozalinu koja mi je dopustila da stavim konzerve u njena kolica. Dona Armanda mi je dala malo uštipaka sa povrćem. Stigla sam kući Umorna i tužna jer muza ne voli da vidi kako tlače njene ljude. Nekada su postojala ograničenja koliko radnici mogu da rade i ljudi su živeli srećno. Danas rade previše i nesrećni su. Čim sam legla čula sam glasove. Pomislila sam: tuča! Sutra ću saznati više.

31. oktobar 1958. Ustala sam u pet ujutru i otišla da zahvatim vodu. Kako lepo! Nema reda. Zato što pada kiša. Primećujem da žene iz favele uznemireno razgovaraju. Pitala sam šta se desilo Kažu da je Orlando Lopez, sadašnji vlasnik mreže za osvetljenje [izvor električne energije u faveli] pretukao Zefu. I ona ga je prijavila policiji i uhapsili su ga.

Pitala sam Žeraldinju da li je to istina.

Rekao je da jeste. Ako tuče Pititu, videće da je Pitita najveća kurva u faveli.

Kaže da su Orlando Lopez i Žuakim Paraiba uhapšeni. Čula sam kako žene pričaju da bi ljudi sa decom trebalo da paze kako se ponašaju. Pred vratima Zefine kuće muškarci stoje u redu. Napravila sam kafu i poslala Žoaoa da kupi hleb za 10.

Otišli su u školu, a ja sam izašla s Verom. Policajci su još na ulicama. Srela sam Nenu i njenu majku Donu Dinditu. Nena mi je rekla da je Orlando zaista prebio Zefu. Krenula sam po papir. Vera je otišla do hladnjače da izmoli kobasicu. Zaradila sam 106. Vera je zaradila 6 kruzeyrosa kada je ušla u bar da traži čašu vode a pomislili su da prosi.

Platila sam obućaru da popravi Verine cipele. Onda sam išla u kupovinu. Šokiralo me je da pirinač košta 30 kilogram. Kupila sam pirinač, crni pasulj, sapun i 100 kruzeyrosa je nestalo Setila sam se reči crnkinje koja je Veri dala 5 kruzeyrosa. Da paulistasi nisu u pravu, da bi štrajk trebalo da bude generalni. treba se boriti protiv cena hrane koje nas

pritisakaju. Ne eksploatiše nas samo CMTC [gradska saobraćajna kompanija], eksploatacija je opšta.

Na autobuskoj stanici sam čula da je jedan muškarac rekao da podržava Adhemara. Drugi u redu su na to reagovali i počela je rasprava Isprva samo između dvoje. Onda su se uključili i drugi. Priča se da je dr Adhemar u Rio de Žaneiru. Pomislila sam: kada odluka nekog političara naljuti ljude on ne bi trebalo da nestane. Trebalo bi da bude tu i objasni zašto je bilo neophodno podići cene Onaj ko nešto uradi i pobegne je bitanga. Ljudi pričaju da je dr Adhemar podigao cene da im se osveti što nisu glasali za njega. Da hoće da ih kazni. Političari ništa ne gube.

- Kada po ispitivanjima gubi on dohvati da se uvlači glasačima, a onda, nakon što ih tako iskoristi, zaboravi da su mu pomogli da dođe na poziciju...

Kada sam stigla kući, dečaci su već bili tu. Podgrejala sam hranu. Bilo je vrlo malo i ja sam ostala gladna. Ne nerviram se jer znam da to ništa ne rešava. U svaki tramvaj su stavili po policajca. I u autobuse. Ljudi ne znaju kako da se bore. Trebalo bi da odu u palatu Ibirapuera [gradonačelnikovo sedište] i u Skupštinu države i išutiraju te sramotne političke pigmeje koji ne umeju da vode zemlju.

Nesrećna sam što nisam imala šta da pojedem. Ne znam šta ćemo [ako] ljudi rade gladni su [i] ako ne rade gladni su. Mnogi kažu da moramo da ubijemo dr Adhemara. Da on upropašćava zemlju. Ko god se četiri puta preveze autobusom daje 600 CMTC-u. Ko god se vozi tramvajem i autobusom potroši 1000 samo na prevoz. Uz takve cene niko ne može da štedi za budućnost. Kada sam ujutru izlazila videla sam Orlanda i Žuakima Paraibu kako se vraćaju iz zatvora.

1. novembar 1958. Ustala sam u 5 i 44 [05:44 ujutru]. Otišla sam po vodu. Nije bilo reda. Poslala sam Žoaoa da kupi hleb za 10. Skuvala sam kafu. Žoao i Žoze Karlos su krenuli sa mnom. Otišla sam do hladnjače Inkapre da uzmem kosti. Potom sam otišla do Pedače [pijaca] ali nisam ništa uzela pošto je bila zatvorena. Zatim sam otišla u pekaru Gine i dona Magdalena mi je dala banane, slatko pecivo 15 komada. Komade sira, šunke i salame. Bilo mi je drago kada sam u đubretu pronašla vrećicu kukuruznog brašna koju sam odnela kući za svinju. Toliko sam se navikla na kante za đubre da ne mogu da prođem kraj kante a da ne pregledam šta ima u njoj. Danas nisam išla po papir pošto znam da ga ne bih našla. Jedan starac stiže pre mene. Juče sam čitala priču o žapcu i kravi i imam utisak da sam ja žabac koji hoće da poraste veliki poput krave – htela sam da radim mnoge poslove. Odbijali su me zbog mog poetskog izražavanja, pa zato ne volim bilo s kim da pričam.

Danas sam išla da prosim.

Dobila sam malo *lingvise* [kobasica] i druge stvari Otišla sam kući i stavila pasulj da se kuva i počela da čistim grnčane posude. Žoao je otišao do pijace da uzme bačenu zelen Kada se vratio s povrćem i zeleni ja sam kuvala ručak.

Ponekad zaista uživam u svojoj deci. A ponekad bi ih iseckala i samlela. Svakom ko ima decu. U stvari svakom ko je siromašan potrebno je hrabrosti da preživi. Radi, prosi ali ne možeš ih pustiti da umru od gladi. Nasapunjala sam veš i mislila da ga operem ali hladno mi je i ne osećam se dobro.

Shvatila sam da ljudi i dalje misle da bi trebalo da se pobunimo zbog cena hrane a ne samo CTMC-a. Svako ko je pročitao šta je dr Adhemar rekao u novinama povodom poskupljenja koje je naložio kaže:

Adhemar nije u pravu.

- On nema srca!

Srca političara su poput tunela Donatista.²⁴ Ako cene osnovnih životnih troškova nastave da rastu do 1966. ćemo imati – revoluciju!

Trudim se da Žoao ostaje kod kuće da čita kako ne bi izlazio napolje da se igra zato što je vrlo jak. Kada gurne neko dete ono padne i počne da plače i onda dođu meni i žale se kako Žoao hoće da bude bokser. Zdrav sport. Legla sam u 7:30 pošto sam iscrpljena.

Nikada ne bih uspela da izlazim noću. Ne idem u bioskop pošto nemam novca i ne ide mi se. Već sam zaspala kada su Lalau i njegova majka napravili cirkus koji me je probudio. Ako sklone favelu Lalau i njegova porodica neće naći nikoga ko bi im izdao stan zato što piju i onda govore i ružne reči i možete videti da su odrasli ti koji kvare moral dece u faveli. To treba da se zna! Sirota deca iz favele. Deolinda je kod kuće samo ako ima šta da pije. Ako nema, u svako doba će izaći da kupi piće.

2. novembar 1958. Ustala sam i otišla na reku gde sam prala odeću do 7:30. I Darsa je prala veš i razgovarale smo o sramnim dešavanjima u faveli. Pričale smo o Zefi. Ona spava sa svima. Komentarisala sam žene koje ne rade ali uvek imaju mnogo novca. Razgovarale smo o romansi između Lalaua i dona Marije. Dona Marija kaže da će on otići sa Nenom. – Ta Nena je budala.

Uzela sam odeću u boji i otišla da skuvam kafu. Mislila sam da imam kafe. Nije je bilo – Kako je strašno biti gladan a nemati ništa da pojedete.

Jeli smo kukuruznu kašu. I Žoze Karlos je glodao neke kosti Te kosti su nam dali u hladnjači Inkapre.

Užasava me i uzrujava kada vidim moju decu kako traže nešto što bi pojeli. Izgledaju kao psi koji prevrću po kontejnerima. To je prizor koji gledam s mržnjom prema političarima koji bi mogli da zamrznú cene osnovnih namirnica. Žoao je pojeo jedno slatko pecivo. Ja sam jela pasulj i manioku.

Namestila sam krevete. Grozim se ulaska u moju malecku spavaću sobu zato što je tako pretrpana. Moram da razmestim krevet da bih pomela.

Metem tu malu sobu svake dve nedelje. Stavila sam pasulj da se kuva i otišla da završim pranje. Sirse je stajala kraj prozora i pitala me kako sam. Rekla sam joj da sam dobro i da će mi reporteri tabloida dati nameštenu kuću. Rekla je da se neću navići na život u pristojnoj Kući i da je dam njoj. Pomislila sam: da li Sirse misli da sam ja budala? Završila sam sa pranjem odeće u 11 sati. Okačila sam veš na žicu. Onda mi je bilo loše. Nisam mogla da sedim, legla sam. Bila sam tako umorna i uznemirena Žoao je bio izašao. Nisam htela da čistim stračaru. Nemam vode da skuvam ručak.

Zla se samo nižu.

Odlučila sam da malo prilegnem. Odabrala sam knjigu za čitanje. Pojavili su se Žoao i Žoze Karlos.

- Je li gotov ručak? Pitao je Žoao. Gledajući u šporet.

---

²⁴ Donatisti su bili hrišćanski jeretici iz Kartagine iz 4. i 5. veka koji su, navodno, kopali tunele za skrivanje.

Nisam kuvala ručak pošto ste obojica bili izašli. Nedeljom ne ostaju kod kuće. Zagrejala sam pasulj i manioku i jeli su.

Počela sam da spremam ručak. Otišla sam po kofu vode za kuvanje.

Rekla sam Žoaou da oguli beli luk i očisti pirinač.

Žoaou je nestao. Osetila sam da je zbrisao u bioskop Ručak je bio gotov a dece nema. Pojela sam malo pošto sam umorna.

Dohvatila sam da čitam knjigu. Prošla me je jeza. Izašla sam da sedim na suncu. Bilo je prevruće i sela sam u hladovinu. Oprala sam mnogo veša. Umorna sam.

Posle sam pisala. Došao je senjor Manoel. Rekao je da mi nije doneo 200 zato što je pao i povredio se. Osetila sam da laže. Ali sam ćutala. Htela sam da budem poput drugih crnaca koji umeju da budu predusretljivi. Ja ne umem. Rekla sam senjor Manoelu da bih ga ispsovala. Rekao je da će mi desetog dati novac. Nastavio je da priča o faveli i kako je primetio da se mnogo ljudi doselilo.

Nema više mesta.

Razmišljam gde li će, ako favela nestane, smestiti ove bosonoge ljude. Mi iz favele smo bosih nogu. Ima tu ljudi sa sedmoro dece a bez posla. Jedu šta stignu. Ako favela nestane mogu da računaju na političare. Samo je potrebno da kažu da su bolesni i to je to. Rekla sam jednom čoveku da se priča da će skloniti favelu zbog izgradnje [zaobilaznice] Avenida Marginal. Rekao mi je: neće još. Gradsko veće nema novca. Da je dr Adhemar loš političar. Da će drugi gradonačelnik nešto uraditi. Da dr Adhemar ne radi ništa. Da bi bio dobar političar. Ali je previše pohlepan. Da će ako postane Predsednik od Republike Brazil napraviti mešano meso Da će svaki policajac moći da radi šta hoće. Da će se udružiti sa bitangama. Rekla sam mu da bih ili ću glasati za dr Adhemara ako poživim do tada.

Žoaou se vratio iz bioskopa. Odalamila sam ga i pobegao je. Boli me glava. Sa obučarem Antoniom sam razgovarala o samoubistvu senjora Esmaela. Rekao je da ljudi koji piju...

3. novembar 1958. Ustala sam u pet sati. Upalila sam gorionik i izašla da kupim hleb i puter Senjor Eduardo se nervirao što je mlekar zaboravio da mu ostavi mleko. Zamolio me je da pitam dona Mariju da li ima mleka za njega.

Kada sam se vratila rekla sam mu da nema Izmerio mi je sveske. Imaju sedam kilograma, 700 [grama]. Sutra ću ih poslati u Sjedinjene Države. Kupila sam kafu za 10 hleb za 8 i Klejbon [margarin] za 10. Skuvala sam kafu i presvukla decu otišli su u školu a ja sa Verom po papir.

Otišla sam do dona Žulite. Bila je na misi. Kada se vratila dala mi je kafu, hranu i novine. Senjor Žoaou Pires je stenjao. Nervirao me je jer ne podnosim takve osobe. Ali ništa mu ne mogu. U 9 sam otišla od dona Žulite. Očistiću joj kuću Pitala sam senjor Žoaoua da li hoće da mu nagojim svinju. Može da je naruči od Žaaua. Rekao je da je to previše muke. Rekla sam mu da to nije teško. Uzela sam papir u ulici Eduarda Čaveza. U onoj kući gde popravljaju viktrole.²⁵

Pitala sam tu ženu gde joj je muž. Odgovorila mi je:

- On je dobar čovek. Pre neki dan je otišao ne rekavši gde ide. Neću ga tražiti. Ne nedostaje mi. Učiniće mi uslugu ako se ne vrati.

Nasmejala sam se razmišljajući o dilemama udatih žena.

---

²⁵ Marka gramofona. (Prim. prev.)

pitale me je da li sam umorna

- Nisam umorna. Ne zavidim udatim ženama

da bih skupila novac za slanje svezaka prikupila sam 360 limenki od ulja i 60 od voska s poklopcima.

- Rekao²⁶ je: fantastično.

Jedan muškarac je pio pivo i zamolila sam ga da mi da gurljaj – Dao mi je Otišla sam u favelu i podgrejala hranu za decu.

Pre toga sam je pomirisala i probala da vidim da nije pokvarena. Ponovo sam iščitala neke stihove da sredim akcente. Potom sam spakovala sveske.

Ja i Žoao smo počeli da pevamo. Žoze Karlosa sam poslala da kupi kalem konca za prošivanje svezaka pošto sam jednu ispisala. Konac košta 8 kruzeyrosa. Pomislila sam da će vrlo brzo da poskupi na 10. Okupala sam decu. Legli su. Oprala sam sudove i oprala zube i okupala se. Potom sam pisala – osećala sam se umorno i pospano. Pojela sam parče hleba sa puterom i legla. Ubila sam par buva koje su se motale po krevetu i legla. Nisam mogla više da držim oči otvorene.

Spavala sam ravno tri sata. Probudio me je glas Žuakima [P]araibe koji se žalio na svoju devojkicu. Ona ne voli da vodi ljubav u mraku. Samo danju i noću uz neko svetlo.

Pomislih: ne piše mu se dobro s takvom devojkicom.

Kako bi lepo bilo da sve žene odluče da vode ljubav po dnevnom svetlu.

Danas nisam nervozna.

Naletela sam na jednog poznanika. Plavokosi čovek koji prodaje staro gvožđe u Salvadoru rekao mi je da sam nervozna

Ja sam mu rekla da sam umorna od previše rada. Danonoćnog.

4. novembar 1958. Ustala sam u 5 sati i otišla po vodu. Kraj mene je prošao pripiti Adalberto koji je pričao sam sa sobom. pomislila sam: pije toliko da posledice alkohola ne nestaju ni kad se naspava. Potom sam kupila hleb skuvala kafu i otišli smo da tražimo papir.

U Novinama kažu da škole neće raditi pa nisam poslala decu u školu. otišla sam do Kruz Azula [pijace] da me plate. Dobila sam 325. Zaradila sam 65. Otišla sam do d. Žulite. Bila je u Santo Andreu. Eduardo je Žoze Karlosu dao 5 kruzeyrosa. Žena koja nadgleda fabriku u Avenida do Estado mi je dala papir. Kupila sam sendvič za decu. Stigla sam kući u 11. Videla sam autobus koji vozi decu u fabriku Koka Kole. Moja nemaju cipele pa ne idu.

Požurila sam kući. Kupila sam zelenu salatu i sir i spremila se za slanje knjige – otišla sam. Stigla sam u poštu i morala da otpakujem paket pošto poštanski službenik ne prima zatvorene pošiljke. Službenik koji prodaje markice me je naučio kako da uvijem. Sveske moraju da se vide. Otišla sam do knjižare da raspakujem paket. Kupila sam parče papira sa linijama da napišem adresu vratila sam se u poštu i nisam imala dovoljno novca da pošaljem knjigu. falilo mi je 100. Otišla sam do suda da vidim da li mi je Verin otac ostavio novac za alimentaciju. Nije. Iznervirala sam se. U povratku sam zastala kod kioska s novinama. Videla sam čoveka koji je policajce nazivao idiotima. Kad bi bilo više takvih.

---

²⁶ Karolina je napisala „on“ u dnevniku, ali je verovatno mislila da napiše „ona“.

Neki policajac je pretukao starca u clichê-u.²⁷ Novine kažu da se radi o pripadniku DOPS-a [bezbednosne službe]

Odlučila sam da se kući vratim tramvajem. Platila sam samo povratak, pošto mi je u odlasku u grad kartu platio jedan fini čovek. U autobusu je bila senjor Eduardova svekrva. mislila sam da sednem do nje pošto je fina. Onda sam odlučila da sednem do jednog muškarca. Pričali smo o dr Adhemaru. Jedino ime koje čovek čuje zbog ovih poskupljenja autobuskih karata. Muškarac je rekao da su naši političari veseljaci.

Mislim da je dr Adhemaru svega dosta. I da je odlučio da pokaže čvrstu ruku kako bi demonstrirao moć da kazni nas siromašne. Ne bave se gornjim slojevima. Kralj politike je dr Aleram Lurkasil Kaukaria mirni kandidat koji se ne potresa ako izgubi. Da je pobedio on se ne bi pravio važan pošto bi želeo da izbegne da mu zavide. Razgovarala sam sa čovekom koji hoće da napiše pismo dr Adhemaru. Neka mu moja pisma smire živce.

Kući sam stigla umorna i bolna. Srela sam Veru na ulici. Moj dragi Žoao, moj uzorni sin, ništa ne valja. Stračara je bila otvorena, cipele razbacane po podu. Nije pristavio pasulj da se kuva. Pripalila sam vatru i otišla da legnem. stavila sam Veru u krevet. Utišala se nakon što je dobila batine. Spavala sam od 4 do 6. Žoze Karlos je došao kući, rekla sam mu da ugrije pasulj, ali pošto sam ga nazvala pokvarenim lenjivcem nije me poslušao. Ne mogu da podnesem što su mi deca lenja. Bilo je 6:30 kada se Žoao pojavio. Rekla sam mu da ugrije pasulj. Posle sam ga mlatnula lancem i motkom. I pocepala sam prokleti strip. štivo koga se gnušam.

Napravila sam večeru i legla. Kada sam ljuta ne pričaju sa mnom. Vidim da samo silom postižem da me slušaju. Žoze Karlos je ušao i pitao me da li će dobiti batine.

Danas ne. Sutra rano ujutru. Trenutno sam preumorna.

Danas su počele da kruže glasine da će Svetlo [kompanija za osvetljenje] iseći struju. i isključice i vodu da bi sklonili favelu.

Žene u faveli su gomila tračara.

5. novembar 1958. Ustala sam u 5 sati i otišla po vodu. Skuvala sam kafu i otišla po hleb. stavila sam da se zagreje voda da okupam decu. Ne znam kako im uspeva da tako uprljaju kosu. Otišli su u školu. Izašla sam sama. Nisam povelu Veru pošto je prehladna. Brzo sam hodala i prošla kraj stovarišta i rekla senjor Eduardu:

- Tvoja svekrva kaže za tebe da si svetac. Zato učini čudo i stvori sto kruzeirosa.

Rekao mi je da samo mislim na njega i upaliće. Prošla sam raznim ulicama. Otišla sam do dona Žulite da vidim da li je senjor Žoao iole bolje. Popila sam kafu i dona Žulita mi je rekla da ima hrane pa sam je zamolila da je sačuva, pošto sam na putu ka gradu da pošaljem knjigu u Sjedinjene Države i u povratku ću pokupiti hranu.

Otišla sam u Satape. Tamo sam našla dosta kartona. Odnela sam ga na stovarište gde su ga izmerili i Žulio mi je platio. Dao mi je novac i izbrojala sam 105. Bila sam zadovoljna i otišla kući. Stigla sam u 11. napravila sam salatu od paradajza i potočarke koju sam dobila od senjor Luiza. Podgrejala sam hranu bila sam jako gladna. ali nisam jela kako bih je sačuvala za decu. Kakvo mučenje. Biti gladan imati hranu i ne moći je jesti – psovala sam političare. Ljudi su tako gladni, a oni i dalje podižu cene hrane. presvukla

---

²⁷ Karolina je napisala „clichê“, ali je verovatno mislila „guichê“ – što je reč pozajmljena iz francuskog koju koriste portugalski pripadnici radničke klase, a označava ulaz ili zatvoren prostor.

sam se za izlazak. U odlasku sam razmišljala da bolje da sam obula Verine cipele jer će ona u njima poseći stopalo. pomislila sam: žurim sad i brzo ću se vratiti. Posle ću obuti njene sandale. Zgrabila sam sveske i litarsku flašu, prošla kraj stovarišta gde sam prodala flašu senjor Eduardu za 3 kruzeirosa kojima ću platiti kartu za autobus.

Na autobuskoj stanici sreća sam dona Adelaidinog Toninha. On radi u knjižari [S]araiva. Rekla sam mu: izdavači u Brazilu ne objavljuju šta ja pišem zato što sam siromašna i nemam čime da im platim i zato šaljem knjigu u Sjedinjene Države.

Dao mi je više adresa izdavača da probam.

- Platilo mi je autobusku kartu. Bilo mi je drago! Molila sam Boga da podari Toninhu sreću.

Stigla sam u Poštu gde su izmerili sveske. 406. pomislila sam: Ne ovde, nema tabele sa cenama. Juče je bilo 412. pomislila sam na našu zastavu na kojoj piše Red i napredak ali ih nema. Kupila sam markice. Zalepila sam ih za papir u koji su uvijene sveske. Bilo je toliko markica da su sveske delovale kao obučene u njih. Odnela sam paket na šalter. Službenik na avionskoj pošti A. Gambini ga je primio. Priznanica broj 44.290 broj pošiljke 837.936.

Mislila sam o značaju broja 936 za moj život. Zašto je broj u registru 845.936. Senjor Gambini mi je rekao da navratim do pošte. Rekla sam mu: čim dobijem vest iz Sjedinjenih Država da su knjige stigle javiću mu. Rekao je da navratim i pre ako želim: rekla sam mu da šaljem originale u Sjedinjene Države, pošto izdavači u Brazilu ne podržavaju siromašne pisce. Embrion koji se ne razvija. Atrofirani embrion.

Nasmešio se. Dala sam mu da pročita Audaliov članak.

Pozdravila sam ga i otišla iz pošte i da ne bih platila kartu za autobus pešačila sam i razmišljala kako je baš lepo od senjor Gambinija što me je pozvao da Opet dođem!

To je retkost s obzirom da većina muškaraca beži od mene, ili se kriju kada me vide! Kada neko beži od mene, počnem da se ponašam hladno prema njemu. U hodu sam skupljala komadiće metala koje bih ugledala. Prošla sam kraj kuće dona Žulite i tražila hranu. Podgrejala mi ju je i rekla da je tužna zbog bolesti njenog oca Njen otac je tako dobar.

Rekla sam joj da je senjor Žoao Pires prišao da razgovara sa mnom kada me je video dok sam tražila papir. I ako vozi, zaustavi kola da bi me pozdravio. Ja sam se krila kada vidim senjor Žoaoa. Posle sam videla da me ne izbegava i rado mu se javljam. Dona Žulita mi je dala supu, kafu i hleb za decu. Ja sam jela kod nje.

Bilo je tri sata. Vrtelo mi se u glavi nameštaj se okretao oko mene Moj organizam prosto nije navikao na dobru hranu Kada sam prolazila kraj hladnjače Inkapre jedna gospođa me je pozvala i dala mi prazne vreće od cementa.

prošla sam kraj stovarišta i kupila 1 hleb. Kada sam se vratila u favelu Vera je bila porezala stopalo. Žoao mi je to rekao čim me je video a ja sam mu odgovorila da sam tačno znala. Da sam bila upozorena. Ona je spavala. Pogledala sam posekotinu. Bila je velika. Odlučila sam da odem u apoteku. Apotekarka nije htela da je previje. Odvela sam je u Glavnu bolnicu. Oni su zavili ranu i dali joj vakcinu protiv tetanusa. U Glavnoj bolnici sam se zadržala sat i po. Sestra je dala Veri 2 kruzeirosa. U bolnici je bio neki crnac koji je počeo da se žali na ženu. Rekao je da će je ostaviti pošto se ne slažu. Pitala sam ga da li su se slagali kada su se uzeli. Rekao je da jesu. Žalio se da ne može da živi od onoga što zaradi. pomislila sam: radnik, bedno plaćen, ne nalazi nikakvo zadovoljstvo

u životu. Postaje neurotičan i rastura domaćinstvo. Troškovi života su važan faktor raspada porodica.

Moj dom nije rasturen pošto u njemu i nema muškarca.

Pitala sam Crnca ima li dece.

- Ne.

- Da li radiš?

- Da.

pomislila sam: nemaju dece. A i pored toga se žali. On je lenj. I slab. Od početka je uništio svoj život. Bog čini dobro što ne daje decu lenjim ljudima.

Bolničari u Glavnoj bolnici su me pitali da li još uvek pišem. Odgovorila sam da pišem. Bolničar je rekao da me zna. I da vidi da nisam lenja žena – uživala sam u pohvalama. pomislila sam: nisam u modi zato što dokoni jezici tvrde da su pesnici lenji. Jedan oholi bolničar me je pitao umem li da blagosiljam.

- Odgovorila sam da ne umem. Da dona Alselia blagosilja moje ime.

Zapisao mi je kako se zove da blagosilja i njegovo ime: Adonis Asunsao de Selva. Doktor je pregledao mesto gde je Vera dobila vakcinu i rekao mi da možemo da idemo kući. Bila mi je drago. Vera se pozdravila sa doktorom i otišle smo do Largo Sao Benta na autobus. Bila je 6 sati kada sam se vratila u favelu.

Na tramvajskoj stanici sam srela Žoze Karlosa. Rekla sam mu da se vrati kući. Video me je u autobusu i pobegao na drugu stranu. Došla sam kući i Žoao mi je rekao da me čeka senjor Manoel.

Počeo je da me propituje. Hoće da zna da li ću ako prodam knjigu kupiti kuću. jer reporteri ne daju kuće – ne mogu da podnesem proračunatost Portugalaca. Oni su poput mačaka koje vole baršunaste jastuke pitala sam Žoaoa koliko je dobio za staro gvožđe koje je išao da proda 40. uzela sam novac i otišla da kupim makarone za supu. Pre dve nedelje sam kilo makarona platila 20. danas sam platila 24 a za par dana će skočiti na 30. Cene se utrostručuju. Mlevenog mesa sam kupila za 12, nije bilo ni za jednu šolju. Kada sam se vratila kući senjor Manoel je bio otišao.

Nije mi ostavio ni paru te tog čoveka ne vredi ni čekati. Ne podnosim muškarce koji žele da se ušuškaju u ženinu senku. skuvala sam supu za decu. Zaspali su pre nego što sam je skuvala. Kada sam završila probudila sam ih da jedu. Jeli smo i legli. Sanjala sam donu Žulitu. Kako me je zvala da radim za nju i plaća me 4 hiljade kruzeyrosa mesečno da joj obavljam kupovinu[,] kako senjor Žoao Pires neće da ona dodiruje novac već hoće da mu ona priprema hranu. – Rekla sam mu da ću ostaviti svoju decu u sirotištu. Samo Veru sam vodila na posao. – Probudila sam se.

Nisam mogla ponovo da zaspim. Počela sam da osećam grčeve od gladi. Kada imate grčeve, ne možete da spavate. Kada je Isus rekao jerusalimskim ženama: - Ne oplakujte mene. Oplakujte sebe. tim rečima je predvideo vladavinu senjor [predsednika] Žuselina [Kubišeka] – teško vreme za brazilsku sirotinju. Vreme kada siromašni jedu smeće ili spavaju praznog stomaka. Isus je prorekao tu slabašnu rahitičnu vladu. To svetalice koje će samo sebe ugasiti.

- Da li ste nekad videli psa kako juri sopstveni rep i nikako ne može da ga uhvati?

- Baš takva je Žuselinova vlada.

6. novembar 1958. Ustala sam u 4 da bih pisala. Kada je svanulo otišla sam po vodu. Skuvala sam kafu i otišla po hleb. Stovarište je bilo zatvoreno. Tamo je bio Žulio sa ćuretinom i hlebom za senjor Eduarda.

Ušla sam čim je otvorio vrata. Kupila sam hleb za 12 i vratila se kući da obučem decu za školu. Oprala sam šerpe pomela baraku i izašla sa Verom. Krenula sam da radim kod dona Žulite. Usput sam skupljala konzerve i komade starog gvožđa. Otišla sam do klanice za piliće da naručim 2 kile perja od koga ću napraviti fantastičan kostim [za karneval].

Kada sam stigla kod dona Žulite bilo je 8:30. Dala mi je kafu. Tepisi su već bili izneseni na sunce. Vera je otišla da priča sa senjor Žoaoom Piresom. A ja sam prionula da čistim kuću. Vera je rekla kako bi volela da živi u kući baš takvoj kakva je dona Žulitina. Napravila je ručak. Jela sam.

Dok smo jele Vera je rekla: - Kako ukusna hrana!

Od dona Žulitine hrane me hvata vrtoglavica. Osećam se bolesno. Ona je fina. Uvek me tera da jedem. Napravila je kašu od manioke sa mlekom, proju i jaja za senjor Žoaoa i dala mi je malo. Kada sam završila s čišćenjem, dala mi je hranu, sapun i druge stvari sir, mast i pirinač. Pirinač dugog zrna. Pirinač bogatih.

Kada sam se vratila kući deca nisu bila tu. Nisu pojeli hranu koju sam im ostavila. Bila je to supa. Zagrejala sam je nije se bila pokvarila i dala sam im da jedu.

Stigao je i Žoze Karlos. Dao mi je pismo od direktora.

- Evo šta u tom pismu piše: „Sao Paulo, 6. novembar 1958.

Dona Karolina, obavestavam vas da se, uprkos opomeni koju sam vam poslao 15. septembra, vaš sin Žoze Karlos nije bitnije popravio. Suprotstavio se nastavniku u učionici i jasno pokazao nedisciplinu. Zbog toga će mu privremeno biti zabranjen dolazak na nastavu 7, 8. i 9. ovog meseca. U nadi da će sve biti u redu i svestan vaše dragocene pomoći – zahvaljujem vam. Iskreno vaš, Arlindo Kaetano Filho“

Nastavnici i direktori su kada dođem u školu predusretljivi. Ne suspenduju učenike sa nastave. Disciplinuju ih savetima. Žoze Karlosu je žao kada propušta časove zato što želi da uči. Dala sam mu [da radi] neke zadatke. Kaže da želi da diplomira. Hoće da nauči sve o kulturi.

7. novembar 1958. Nisam mogla da spavam: Vera je počela da kašlje ja sam ustala i otišla do dona Crne Marije da tražim Melhoral [jedan od fabričkih naziva za acetisalicilnu kiselinu]. Dala mi je 1 Cibalena [drugi proizvođač]. Bojala sam se da ga dam Veri pošto je [kada je] dobila vakcinu u Glavnoj bolnici senjor Žoao Pires rekao da dva dana ne sme da se povredi zato što vakcina ne može ponovo da se da. Razmišljala sam o užasnom životu brazilske sirotinje. Ja sam jedna od njih.

Ustala sam i otišla po vodu u 5:30 ujutru. Potpalila sam vatru ali nisam išla da kupim hleb pošto nemam novca. Napravila sam kačamak i zamolila decu da mi učine uslugu i pojedu ga. Pristali su. Vera nije htela. Otišla sam do Rozaline da je pitam da mi pozajmi kolica da odnesem staro gvožđe na stovarište. Rekla je da je već pozajmila kolica [nekom drugom]. Da mogu da ih uzmem kad se taj čovek vrati s pijace. Spremila sam Žoaoa za školu i otišla po kolica. Sačekala sam da ih čovek isprazni. Otišla sam da prodam staro gvožđe. Povala sam Veru i Žoze Karlosa.

Blizu pekare Gine jedna žena je polivala ulicu i psovala dr Adhemara – Gradonačelnik bi trebalo da živi u ovoj prašnjavoj ulici. Jedino što želi je naš novac. Trebalo bi da čisti

ulicu. Umorna sam od čišćenja prašine, a kuća je uvek prašnjava – pomislila sam kako je to začarani krug [jer] kad pada kiša, napravi se blato i gradonačelnik ne valja zato što ne popločava ulice. Ako je sunčano i ima prašine, gradonačelnik ne valja zato što ne poliva ulice. Kada će ljudi shvatiti da kada pada kiša ima blata. A kada sija sunce ima prašine. Karijere političara su trnovite Senjor Manoel je izmerio staro gvožđe i dobila sam 70. Kupila sam hleb, i jednu šolju kafe s mlekom za decu. Dva komada sapuna po 9 kruzeirosa. Bila sam užasnuta! Komad sapuna 9 kruzeirosa – uz te cene siromah mora biti prljav. Adhemar je odobrio samo jedno poskupljenje, a sve je poskupelo. ako dr Adhemar pobjedi i cene prevoza ostanu visoke, stvari će biti još gore.

Dr Adhemara to ne pogađa jer on ne koristi javni prevoz.

- Koristi ga samo za inauguraciju. Nije pravedno poskupeti jedini prevoz siromašnih.

Ljudi su hvalili filantropiju dr Adhemara i govorili:

- Dr Adhemar... on je svetac. Čak i moja kćerka Vera Eunise je rekla da je svetac. Mnoge sam čula da kažu da je dr Adhemar duša od čoveka ili da ga čeka raj. – Danas čujem da pričaju da će otići u pakao. Da je đavolji sluga. – Ljudi kažu da dr Adhemar ništa ne valja

- Kažu da je dona Leonor [gradonačelnikova supruga] dobra.

Zato hajde da se držimo stare poslovice: za sveca i kamen ljube.

Otišla sam do Žoze Karlosa i rekla mu da kupi meso. U prolasku pored stovarišta videla sam gradske kamione kako iseljavaju ljude sa gradske zemlje. Ljudi su psovali dr Adhemara – ali četiri godine nisu plaćali rentu. Trebalo bi da su zahvalni gradu. Ali, više je nezahvalnih nego zahvalnih

Korov se lako širi. Vlasnik fabrike slatkiša dona Neusa gledao je kako se žene svađaju sa supervizorom i smešio se

Rekla sam mu: sada sa Adhemarom sila vlada!

- Marš odavde!

Žoze Karlos je zakasnio pošto je išao u školu. Tako je tužan što je suspendovan sa nastave na 3 dana: vidi se da voli školu. Evo stihova za dr Adhemara za izvođenje uz doboš:

- Kandidovao sam se:

I izgubio.

Sad sam se naljutio:

Uzeću im to šta imaju.

Sva gradska zemljišta se raščišćavaju.

Biće da siromasi iz favele sad cvikaju.

Otišla sam da prodam neke vreće za cement. Povala sam Žoaoa da nauči put do stovarišta dobila sam 21. Kada sam se vratila kući sela sam da odmorim Kuća je u neredu došao je senjor Manoel. Trudila sam se da što manje pričam sa njim o životu kakav planiram. Poslala sam Žoaoa da kupi kafu i Klejbon Počistila sam sobu i namestila krevete. Oprala sam sudove i otišla da donesem kofu vode Razgovarala sam sa severnjakom iz susedstva o Adhemarovom raščišćavanju gradskog zemljišta. Pitala sam da li će raščistiti ovu favelu. Kaže da je čuo da se selimo u Tremembe.

- Odgovorila sam mu da nas ondašnji siromasi ne žele – Mislim da bismo mogli da pevamo:

- Favela Kaninde
Seli se u Tremembe
Ali siromasi iz te favele
Nas ne žele.

Danas neću u potragu za papirom Vrlo sam umorna i provešću dan ovde. Dona Franciska Kis kaže da dobijam na težini. Zaprepastila sam se što to čujem A tako loše se hranim. Kako je moguće da se gojim. Da li vazduh goji?

S obzirom na rast cena, moramo da se naviknemo da jedemo vazduh Muškarac koji se doselio u favelu je došao da se žali što je Žoze Karlos bacao kamenje na njegovu baraku, a žena mu je na dijete [trudna?] i mogla bi da kolabira.

- Rekla sam mu da trudnoća nije neka ozbiljna bolest. Da se ciganke porode i pola sata kasnije idu da skijaju.

- To su ciganke. Odgovorio mi je.

- Ne! Nije da samo ciganke mogu da se porode i uzjašu konja...

ja sam rodila Veru i sutradan ustala. pošto sam morala da radim. Žene u Severnoj Americi rade čim se porode zato što jako teško žive! Ali tvoja žena je vrlo lenja Mora da počne da radi da biste mogli da gajite dete.

- Počeo je da se smeje.

On je taj koji nosi vodu. On potpaljuje vatru i kuva kafu, i pristavlja pasulj da se kuva. Kada mu se rodi sin on će morati da mu pere odeću ako želi da bude čist da njegova žena samo zna koliko je strašno stalno ponavljati, Ja... Ja sam bolesna! Ako je bolesna trebalo bi da se leči.

Mnogo je lepše videti zdravu ženu nego ženu letargičnu poput kornjače. – Ne volim lenje žene.

8. novembar 1958. Ustala sam u 4:30 i otišla da dovučem vodu pošto moram da izađem dosta ranije da bih skupljala papir po kućama. Juče nisam išla pošto sam bila umorna. Skuvala sam kafu i poslala Žoaoa da kupi hleb za 3. Sve je sam pojeo. Nisam budila Žoze Karlosa. Sinoć je ostao napolju do 10 sati. Ja sam već bila zaspala kada je počeo da lupa na vrata.

Ja ne volim da me iko budi. Spavam, a ako se probudim počnem da smišljam pesme Ustala sam i otvorila mu. Nije hteo da uđe govoreći da ću ga udariti a ja Žoze Karlosa nikada ne bijem. Čim dohvatim lanac on počne da plače. Ja se onda parališem. juče nisam pala na njegove suze i 8 puta sam ga udarila lancem. To se sinoć desilo Znam da majke posle žale kada istuku dete. Ali... to je neophodno. Žoao je otišao u školu a ja sam izašla sa Verom. Ona je otišla do hladnjače Inkapre da izmoli kobasicu. Sakupljala sam papir. Na Avenida Kruzeiro do Sul sam zastala da pokupim karton bačen kraj pruge. Stražar iz gradske većnice je prišao i počeli smo da razgovaramo o dr Adhemaru. Rekao je da dr Adhemar radi pravu stvar što tera ljude sa gradske zemlje. Ljudi tu žive godinama i plaćaju vrlo malo i povrh toga daju u podzakup što je nezakonito. Prihod od gradskog vlasništva uopšte ne ide gradskom veću. Rekao je i da mi se divi! zato što radim. Gleda kako subotom žene iz favele stoje u redu pred hladnjačom a mene tamo nikada nije video. Kakvu decu one mogu da gaje i kako se bave njima: - Ali da rade... to ne mogu. Misli da favele treba eliminisati. Da je favela gnezdo bandita. Kaže da ima dva sina i zadovoljan je svojom ženom. Otišla sam na stovarište i dobila 15. hodajući po Avenida Tiradentes

našla sam 100, pomislila sam: umesto dve [n]jule, trebalo bi da su tri. Ali bilo mi je drago. Otišla sam do dona Žulite po papir. Heklala je. pitala sam senjor Žoaoa da li se oseća bolje.

- Rekao je da je bolje. I da dobro spava. Rekla sam mu da dr Adhemar izbacuje ljude sa gradske zemlje. Da neki još uvek daju deo zemlje koju koriste u podzakup. Da ima ljudi koji 20 godina žive na javnom zemljištu a poslednjih 5 godina nisu platili rentu. Da ti nezahvalnici grde dr Adhemara. Da bi trebalo da zahvale gradskom veću i gradonačelniku što tu žive besplatno. Ali na svetu je više nezahvalnih nego zahvalnih:

- Složio se i rekao: ni Hristu nisu čak ni zahvalili.

Rekla sam dona Žuliti da sam našla 100 kruzeirosa.

- Rekla mi je: Ti radiš za mene. Ja ću ti dati 100, uz tih 100 imaćeš 200.

- Nisam prihvatila. Rekla sam joj da sam danas zaradila više novca, i da ću kada mi bude trebalo novca tražiti

Složila se. Neću da uzimam novac od dona Žulite zato što je senjor Žoao bolestan. A oni su mi mnogo pomogli. Ona mi daje hranu, kafu i papir. prošla sam kraj senjor Rodolfa i rekla sam mu da sam poslala knjigu u Sjedinjene Države i da čekam odgovor. Rekla sam mu i da se ugojio. Bilo je dosta papira koji sam odnela iz dva puta

Posle sam otišla kod obučara pričala sam sa senjor Sebastijao o skoku cena i troškova života Rekao mi je da je bolestan Od krvnog pritiska [visokog] zato što previše radi. Kao i da mnogo misli i malo spava.

čuvši to uplašila sam se pošto i ja mnogo mislim i malo spavam.

kao da talas malog preplavljuje Brazil – malo jedemo malo spavamo – Kombinacija koja nas vodi pravo u grob.

Dama koja živi blizu senjor rodolfa dala mi je orman i neke flaše i frižider da prodam prodavcu starih stvari.

Orman bi trebalo odneti danas, a frižider i flaše sutra. Potom sam otišla do prodavnice Satope. Vera se rasplakala. Kaže da je umorna. Rekla sam joj da sedne do ulaza u prodavnicu i dala joj krišku lubenice koju sam joj kupila. Sela je i ja sam ušla u japansku prodavnicu. Kupila sam kilo i po pasulja, 2 pirinča, 1½ šećera, 1 sapun. Tražila sam da dopu do 100, kruzeirosa, cena šećera je porasla.

Trenutno je moderna reč „porasti!“ Poraslo je! To me podseća na stihove koje sam dobila od Roka: trebalo bi da ih uvrstim kao svoje u moj poetski repertoar.

Političar, kada se kandiduje

kune se da će podići primanja

A siromasi vide da istina je

Da „raste“ samo njihova patnja!

Otišla sam na stovarište da izmerim papir i dobila sam 40. na kraju sam imala 100. Kupila sam Veri slatkiš. Stigla sam kući u jedan sat. napravila sam deci da jedu i otišla do Rozaline da pozajmim kolica kako bih uzela onaj orman. Umorna sam. Ali, znam da za siromahe nema odmora. Videla sam Polikarpovu ženu. Tračaru. Jezik joj samo palaca. Zalupila mi je vrata pred nosom i počela sam da je kritikujem zbog lenjosti. Rekla sam joj da bi radije umrla od gladi nego radila. Strašno je svađati se sa lenjivicom. Uzela sam kolica. Komentarisala sam kako je Polikarpo ružan. Ko god tvrdi da su joj deca od istog oca – laže! – Pre dve godine. Kada se doselila u favelu rekla mi je da je samo malecka

Polikarpova. – Mora da je zaboravila šta mi je rekla. Za prvog sina čovek lepo vidi da mu je otac belac a kćerka je ružna na polikarpa koji ima crnački nos poput lopate. Nos nikogovića.

Povela sam Žoaoa i Žoze Karlosa. Vera je ostala kod kuće pošto sunce prži. Kada sam stigla po orman mladić koji tamo živi mi je pomogao da ga snesem i dao mi je dušek. Rekla sam mu:

Neka ti Bog da zdravlje i sreću, pošto si već lep.

- Nasmehio se. Osetila sam da je dobro što sam mu to rekla!

Nije mogao da spakuje orman u kolica. Žoao je počeo da se nervira – Rekao je: proklet neka je čas kada sam krenuo po ovaj orman! Vlasnik prodavnice cipela mi je pomogao da smestim orman u kolica. Kolica su proklizala i orman je spao. Bili su tu i neki radnici iz Kompanije za osvetljenje. jedan od njih je prišao i dao mi konopac. Počela sam da privezujem orman. Zatim sam dobila i žicu. Ali nisam uspevala da ga pričvrstim. Paulistasi su stajali i sve to gledali. Ljudi su počeli da se okupljaju i gledaju me. Žoaoa je to nerviralo. Pogledala sam radnike Kompanije za osvetljenje i pomislila: u Brazilu nema muškaraca! Da ima, sredili bi ovo. Neka me đavo odnese! Stavila sam dušek u orman. bilo je još gore! Radnici su gledali kako se mučim. Pomislila sam: samo i znaju da gledaju. pomislila sam: nisam rođena da čekam bilo čiju pomoć. Toliko toga sam sama uspela pa ću i ovo! moram da savladam ovaj orman. Nisam više mislila na radnike Kompanije za osvetljenje. – Znojila sam se i osećala miris znoja Poskočila sam kada sam čula muški glas

- Pusti to! Ja ću to srediti! Pomislila sam:

- Pa... hajde! Gledala sam ga i pomislila da je zgodan! Izvadio je dušek iz ormana i stavio ga u kolica Potom je orman stavio odozgo i privezao ga konopcem da ne sklizne. Žoao je bio zadovoljan i rekao je: Hvala ovom čoveku! Sada ćemo odvesti orman! Zahvalila sam mu kada je završio i krenula da guram kolica. I za manje od sat vremena sam stigla u favelu.

Otišla sam u prodavnicu. Kupila sam pola litre ulja, suvo meso, hleb i salo i sve je izašlo 100. pomislila sam: danas je dan stotki. Rekla sam senjor Eduardu da ću mu u utorak dati 170 kruzeirosa koje mu dugujem. Došla sam kući i napravila deci da jedu. Kupila sam 4 jajeta. Ispržila sam 2. Jedno sam skuvala za Žoze Karlosa pošto on ne može da jede pržena.

Izgrdila sam senjor Manoela kada je došao.

- On me je pozdravio!

Rekla sam mu: Zar ne čuješ da te grdim?

- Ne, nisam čuo.

Rekla sam deci da bih volela da sam Crna.

- Pa zar nisi?

- Jesam!

Ali volela bih da sam jedna od onih skandaloznih Crnkinja koje te zaskoče i pocepaju ti odeću. Ali, kada ja krenem da uradim tako nešto, moj razum prevlada. Kod mene prevlada razum zato što ne pijem. ljudima koji piju glava nije bistra.

Ispričala sam mu šta sam radila tokom dana. On ne priča. Ali voli ljude koji vole da pričaju. Kada prođe dan da se ne pojavi, ja ga grdim. Kada dođe kažem mu da bih ga prebila i polila vodom. Ali ništa od toga ne uradim.

Kaže da hoće da se oženi sa mnom. Pogledam ga i pomislim: ovaj čovek nije za mene. on je poput glumca koji izađe na scenu. Ja volim muškarce koji zakucavaju eksere i popravljaju stvari po kući. Ali, kad ležim s njim, čini mi se da je dobar za mene. Kaže da će mi dati novca! Ko zna da li ću imati sreće s njim. Može se desiti da sreća sklopi mir sa mnom.

Umorna sam. Okupala sam decu. Napravila sam puding od pirinča i zagrejala vodu za kupanje. setila sam se reči polikarpove žene da kada prođe kraj mene oseti da smrdim na sušeni bakalar.

- Rekla sam joj: da ja mnogo radim, da sam prenela više od sto kila papira a jako je vruće. I da ljudsko telo ništa ne valja. Ko god radi koliko ja radim mora da smrdi na izmet i bakalara zato što se znoji. Da provodim dan stojeći u redu ne bih se znojila Ona je bela i niko je neće. Okupala sam se i legla.

9. novembar 1958. Ustala sam u 4 sata i otišla po vodu za pranje odeće. Nisam kupila hleb. Skuvala sam kafu. Nasapunjala sam veš. Deca su pojela slatki puding od pirinča. Zamolila sam Rozalinu da mi pozajmi kolica i otišla na Avenidu Tiradentes po frižider i flaše od one dame sa severa. Povala sam Žoze Karlosa i Veru. Nisam htela da vodim Veru pošto nije mogla da nađe svoju sandalu pa je htela da obuje klompe u kojima ne zna da hoda. Kada sam stigla u Rua Pedro Vićente svratila sam do piljara da kupim zelenu salatu. 2 malene glavice i svaka košta po 4. Više me i ne užasava beda koja vlada Brazilom.

Došla sam do severnjakinjine kuće. One koja živi blizu senjor Rodolfa. Dvaput sam pozvonila. Izašla je i pozvala me da uđem. Žurno sam se popela stepenicama Deca su pošla sa mnom. Pomogla mi je da ponesem frižider. Rekla mi je da ne sme mnogo da se napinje pošto ima slomljenu ruku. Pitala sam je ima li dece.

- 2. Jedan je umro. Drugi se oženio.

- Od čega je umro?

- Ubio se

- Oh! Ti si onda već mrtva.

- Da je bar tako! Živim čisto da bih živela! Ali mnogo sam propatila! Ceo život mi je pun gorčine.

- zašto ti se sin ubio?

- Zbog žene.

Ali on je bio lud! Kada žena neće muškarca, on nađe drugu. Trebalo je da posle nađe drugu. Ali kada deca razmišljaju da počine tako nešto, oni ne razmišljaju koliko će to bola naneti njihovim majkama.

I da li se žena preudala za nekog drugog?

- Nije. To mi je rođaka. Iz Bahie je. Živi sama sa decom od dva muškarca.

Propatila sam sa mojim mužem i svekrvom. Prošlo je 24 godine otkad nemam muža. Bila sam trudna sa najmlađim sinom. Ni on ni ja nismo znali da sam trudna. Sudija ga je naterao da me napusti zato što me je previše tukao.

- Koliko si imala godina kad si se udala?

- 13. Napustio me je kada sam imala 19. Tada sam bila blesava – e da mi je bila današnja pamet!... Video bi on! Vlasti su se umešale zato što sam bila maloletna.

- Koliko godina ti je imao sin kada se ubio?

- 22. A mlađeg sam poterala da se oženi u tim godinama.

- Dobro si učinila. I ja ću naterati svoje da se venčaju u tim godinama zato što će kad napunim 40 već biti odrasli i neće mi zadavati mnogo briga.

- Je li ti snaja dobra?

- Vrlo je rđave prirode

- Prišao je jedan muškarac i počeo da razgovara sa njom. Mladić koji mi je pomogao sa ormanom mi je pomogao i da odnesem frižider.

Dala je deci kafu i mleko. Meni je sipala punu čašu mleka. Dala mi je i hleb da ponese. Odgovorila sam najsrdačnije se zahvalivši.

Muškarac koji je prišao je tražio magnezijumovo mleko. Rekla mu je da nema lek za stomak a ja sam pitala ima li anis?

- Imam.

- On radi isto.

Divila sam se redu u njenoj kući. Ispričala mi je da se mnogo namučila radeći kao služavka. Da joj uopšte ne nedostaju gazdarice.

- I ja kažem! više volim da skupljam papir nego da radim kao služavka zato što poslodavci nikada nisi zadovoljni.

Ona sama pravi sapun kod kuće. pitala me je hoću li da kupim šporet na kerozin.

- Na šta ti ja ličim

Time je taj razgovor završen.

Odnela sam flaše u kolica. Oprostila sam se s njom.

Rekla sam Žoze Karlosu da je ova žena severnjakinja.

- Dugo ju je posmatrao i rekao:

- Tako je mirna!

Smešila se. Privezala sam frižider i krenula kući. Senjor Rodolfo me je pozdravio.

Bilo mi je drago. To znači da nije ljut na mene.

U favelu sam stigla vrlo umorna.

Napravila sam deci salatu i supu. Posle sam otišla da razvežem frižider i planirala sam da perem veš ali sam bila preumorna. provela sam popodne pišući. – Niko me nije ometao.

Na putu po frižider sam srela Alda. Vera ga je pozvala da dođe kod nas u baraku. – Obećao je da hoće a siromasi ne vole da ih bogati posećuju. Obećao je da će doneti tortu.

Prevela Ana Imširović - Đorđević